

SOSFS 2015:XX (S)

2014-11-11

Utkom från trycket
den 2015

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ansvaret för äldre personer och bemanning i särskilda boenden;

beslutade den XX XX 2015.

Socialstyrelsen föreskriver följande med stöd av 8 kap. 1 § 2 och 5 §
socialtjänstförordningen (2001:937) och beslutar följande allmänna råd.

1 kap. Tillämpningsområde och definitioner

1 § Dessa föreskrifter ska tillämpas vid handläggning av ärenden samt vid genomförande och uppföljning av beslut som avser bistånd i form av boende i sådan särskild boendeform för service och omvårdnad som avses i 5 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453).

2 § I dessa föreskrifter och allmänna råd avses med *omsorgspersonal* personal som genomför service och omvårdnad i det särskilda boendet enligt socialtjänstlagen (2001:453).

Med *person med demenssjukdom* avses person med fastställd demensdiagnos eller som har demenssymtom där andra orsaker till symtomen uteslutits.

2 kap. Ledningssystem

1 § Av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete framgår det att den som bedriver socialtjänst ska ansvara för att det ledningssystem som ska finnas innehåller de processer och rutiner som behövs för att säkerställa att verksamheten uppfyller de krav som ställs i det följande.

3 kap. Ansvar vid handläggning och uppföljning

Bemanning

1 § Socialnämnden ska säkerställa att varje särskilt boende är bemannat på ett sådant sätt

1. att den person som bor där får det bistånd som han eller hon har beviljats av nämnden, och

2. att servicen och omvårdnaden kan genomföras enligt den genomförandeplan som enligt 4 kap. 3 § ska upprättas.

2 § Socialnämnden ska säkerställa att ett boende som erbjuds är bemannat dygnet runt så att personal snabbt kan uppmärksamma om en person som bor där behöver stöd och hjälp och utan dröjsmål kan ge honom eller henne det stöd och den hjälp som är till skydd för liv, personlig säkerhet och hälsa.

Omsorgspersonalens kompetens enligt 3 kap. 3 § andra stycket socialtjänstlagen

Allmänna råd

Socialnämnden bör erbjuda boende i särskilda boenden där omsorgspersonalen har

- den kompetens som rekommenderas i Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2011:12) om grundläggande kunskaper hos personal som arbetar i socialtjänstens omsorg om äldre,
- kunskaper om bestämmelsen om värdegrund i 5 kap. 4 § första stycket socialtjänstlagen (2001:453), och
- kunskaper om rekommendationerna i Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2012:3) om värdegrunden i socialtjänstens omsorg om äldre.

Därutöver bör omsorgspersonalen i ett sådant boende dygnet runt ha tillgång till någon i personalen som

- kan stödja och vägleda den övriga personalen i arbetet med att genomföra service och omvårdnad, och
- har befogenhet att omfördela arbetsuppgifter i syfte att tillgodose nya eller förändrade behov hos en person.

Om beslutet avser en person med demenssjukdom bör socialnämnden erbjuda honom eller henne ett boende där omsorgspersonalen även har

- teoretiska kunskaper om demenssjukdom och dess påverkan på fysiska, psykiska och sociala funktioner, samt
- förmåga att omsätta kunskaperna i det praktiska arbetet.

Vidare bör omsorgspersonal vid behov få handledning.

God kvalitet enligt 3 kap. 3 § första stycket socialtjänstlagen

Allmänna råd

Socialnämnden bör försäkra sig om att ett särskilt boende som erbjuds en person har tillgång till hälso- och sjukvårdspersonal i enlighet med 18 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).

Utredning enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen

Allmänna råd

Socialnämndens utredning om en persons behov av service och omvårdnad i ett särskilt boende bör göras inom följande områden:

- lärande och att tillämpa kunskap, t.ex. fatta beslut eller lösa problem
- allmänna uppgifter och krav, t.ex. genomföra dagliga rutiner
- kommunikation, t.ex. kommunicera genom att tala eller ta emot skrivna meddelanden
- förflyttning, t.ex. bibehålla kroppsställning eller gå
- personlig vård, t.ex. tvätta sig, klä sig eller äta
- hemliv, t.ex. skaffa varor och tjänster, bereda måltider eller utföra hushållsarbete
- mellanmänskliga interaktioner och relationer, t.ex. familjerelationer samt skapa och bibehålla informella sociala relationer.
- viktiga livsområden, t.ex. grundläggande ekonomiska transaktioner
- samhällsgemenskap, socialt och medborgerligt liv
- känsla av trygghet.

Socialstyrelsens publikation "Klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa" (2003) kan ge ytterligare vägledning om de områden som anges ovan.

Dokumentation av beslut

3 § Av dokumentationen av ett beslut om bistånd i form av boende i särskild boendeform för service och omvårdnad ska det framgå vilken service och omvårdnad som personen ska få i boendet så att det står klart vad beslutet kommer att innebära för honom eller henne i praktiken.

Genomförandeplan

4 § Socialnämnden ska säkerställa att den som bedriver verksamhet i form av särskilt boende upprättar en genomförandeplan enligt 4 kap. 3 § för en person som bor i ett sådant boende.

Allmänna råd

Det bör vara den nämnd som har beviljat personen biståndet som ser till att genomförandeplanen upprättas.

Uppföljning av beslut

5 § Socialnämnden ska regelbundet följa upp beslutet om bistånd.

Allmänna råd

Det bör vara den nämnd som har fattat beslutet om bistånd som följer upp beslutet.

Uppföljningen bör göras fem till sju veckor efter inflyttning. Den bör därefter göras vid behov, dock minst en gång om året.

En uppföljning kan föranledas av att

- personens behov har förändrats,
- personen eller närstående har framfört klagomål, eller
- omständigheterna i övrigt är sådana att situationen inte är tillfredsställande.

Vid varje uppföljningstillfälle bör socialnämnden

- vid ett personligt sammanträffande i det särskilda boendet ta reda på vilken uppfattning personen har om hur hans eller hennes behov av service och omvårdnad har tillgodosetts i boendet,
- vid behov hämta in närståendes och eventuell ställföreträdarens uppfattning om hur personens behov av service och omvårdnad har tillgodoses, om det inte finns hinder i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller i bestämmelsen om tystnadsplikt i 15 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), och
- följa upp hur servicen och omvårdnaden har genomförts i förhållande till genomförandeplanen, om det inte finns hinder i offentlighets- och sekretesslagen eller i bestämmelsen om tystnadsplikt i 15 kap. 1 § socialtjänstlagen.

6 § Om socialnämnden får kännedom om att en person som bor i ett särskilt boende inte får sina behov av service och omvårdnad tillgodosedda, ska nämnden utan dröjsmål vidta de åtgärder som är till skydd för liv, personlig säkerhet och hälsa.

Allmänna råd

Åtgärder för att en person ska få sina behov tillgodosedda kan vara att

- se till att den som bedriver verksamhet i form av särskilt boende genomför servicen och omvårdnaden i enlighet med beslutet och genomförandeplanen,
- utreda om personen har behov av ytterligare eller annan service eller omvårdnad, och
- erbjuda personen ett annat särskilt boende.

Det bör vara den nämnd som har fattat beslutet om bistånd som ansvarar för att åtgärderna vidtas.

Kompetens vid handläggning och uppföljning enligt 3 kap. 3 § andra stycket socialtjänstlagen

Allmänna råd

I Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2007:17) om personalens kompetens vid handläggning och uppföljning av ärenden som avser äldre personer finns rekommendationer om vilken kompetens handläggare som arbetar med utredning och uppföljning av ärenden enligt socialtjänstlagen (2001:453) avseende äldre personer bör ha.

Om ett ärende avser en person med demenssjukdom bör handläggaren även ha

- teoretiska kunskaper om demenssjukdom och dess påverkan på fysiska, psykiska och sociala funktioner, samt
- förmåga att omsätta kunskaperna i det praktiska arbetet.

4 kap. Ansvar vid genomförande av beslut i särskilt boende

Bemanning

1 § Den som bedriver verksamhet i form av särskilt boende ska bemanna boendet så

1. att de personer som bor där får det bistånd som de har beviljats, och
2. att servicen och omvårdnaden kan genomföras enligt den genomförandeplan som enligt 3 § ska upprättas för var och en i boendet.

2 § Varje särskilt boende ska vara bemannat dygnet runt. Bemanningen ska säkerställa att personal snabbt kan uppmärksamma om en person som bor där behöver stöd och hjälp samt utan dröjsmål kan ge honom eller henne det stöd och den hjälp som är till skydd för liv, personlig säkerhet och hälsa.

Allmänna råd

Vid bemanningen av ett särskilt boende bör det bl. a. beaktas hur lokalerna är utformade och vilka möjligheter omsorgspersonalen har att se och höra att en person som bor där behöver stöd och hjälp. Det bör även beaktas vilken kompetens personalen har.

Behov av stöd och hjälp till skydd för liv, personlig säkerhet och hälsa kan föranledas av att en person riskerar att lida fysisk eller psykisk skada eller att tillfoga någon annan person sådan skada.

Kompetens i särskilt boende enligt 3 kap. 3 § andra stycket socialtjänstlagen

Allmänna råd

Omsorgspersonalen i ett särskilt boende bör dygnet runt ha tillgång till någon i personalen som

- kan stödja och vägleda i arbetet med att genomföra service och omvårdnad, och
- har befogenhet att omfördela arbetsuppgifter i syfte att tillgodose nya eller förändrade behov av service och omvårdnad.

Om det i boendet bor en person med demenssjukdom, bör omsorgspersonalen även ha

- teoretiska kunskaper om demenssjukdom och dess påverkan på fysiska, psykiska och sociala funktioner, samt
- förmåga att omsätta kunskaperna i det praktiska arbetet.

Den som bedriver verksamhet i form av särskilt boende bör regelbundet bedöma omsorgspersonalens behov av handledning, enskilt eller i grupp. Om ett sådant behov finns, bör handledning erbjudas. Handledningen kan ge stöd vid hanteringen av svåra situationer och egna reaktioner som kan uppstå vid genomförandet av service och omvårdnad.

Genomförandeplan

3 § Den som bedriver verksamhet i form av särskilt boende ska för varje person som bor där upprätta en genomförandeplan med utgångspunkt i socialnämndens beslut om bistånd.

Allmänna råd

Genomförandeplanen bör upprättas så snart som möjligt, dock senast tre veckor efter inflyttning.

4 § Genomförandeplanen ska, om det är möjligt, upprättas tillsammans med den som bor i det särskilda boendet.

Allmänna råd

Den som bedriver verksamhet i form av särskilt boende bör vid behov ge närstående och eventuell ställföreträdare möjlighet att delta i arbetet med att upprätta genomförandeplanen, om det inte finns hinder i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller i bestämmelsen om tystnadsplikt i 15 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

5 § Av genomförandeplanen ska det framgå på vilket sätt servicen och omvårdnaden ska genomföras praktiskt. Planeringen ska göras med utgångspunkt i hur och när personen behöver få sina behov tillgodosedda.

Allmänna råd

Av genomförandeplanen bör det även framgå bl.a.

- vilket eller vilka mål som gäller för den service och omvårdnad som ska utföras i det särskilda boendet,
- hur servicen och omvårdnaden ska utföras och utformas för att fastställda mål ska uppnås,
- om den som bor i det särskilda boendet har deltagit i planeringen och i så fall vilka hänsyn som har tagits till hans eller hennes synpunkter och önskemål,
- om närstående har deltagit i planeringen och på vilket sätt de har utövat inflytande över den,
- vilka andra personer som har deltagit i arbetet med att upprätta planen,
- när planen har fastställts, och
- när och hur planen ska följas upp.

Av genomförandeplanen bör det även framgå hur den som bedriver verksamhet i form av särskilt boende ska samverka med nämnden, andra utförare eller andra huvudmän, till exempel hälso- och sjukvården.

6 § Den som bedriver verksamhet i form av särskilt boende ska regelbundet följa upp och vid behov revidera den genomförandeplan som har upprättats.

Allmänna råd

Uppföljningen bör göras vid behov, dock minst en gång om året.

God kvalitet i ett särskilt boende enligt 3 kap. 3 § första stycket socialtjänstlagen

Allmänna råd

Med utgångspunkt i det samlade behovet av service och omvårdnad i ett särskilt boende bör en analys göras av tillgången till omsorgspersonal och ställning tas till hur boendet ska bemannas för att säkerställa att behoven hos varje person som bor där tillgodoses enligt den genomförandeplan som har upprättats enligt 3 §.

Om det samlade behovet av service och omvårdnad förändras, bör den som bedriver verksamhet i form av särskilt boende bedöma hur bemanningen behöver ändras för att varje person som bor där ska få sina behov tillgodosedda dygnet runt.

I analysen och bedömningen bör den som bedriver verksamhet i form av särskilt boende ta hänsyn till om omsorgspersonalen utför hälso- och sjukvårdsuppgifter som har delegerats. Övriga arbetsuppgifter som t.ex. dokumentation, köksarbete, förrådsarbete, städning av allmänna utrymmen och personalmöten bör även beaktas.

5 kap. Undantagsbestämmelse

1 § Socialstyrelsen kan medge undantag från bestämmelserna i dessa föreskrifter, om det finns särskilda skäl.

1. Denna författning träder i kraft den 31 mars 2015.
2. Genom författningen upphävs Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2012:12) om ansvaret för personer med demenssjukdom och bemanning i särskilda boenden.

Socialstyrelsen

LARS-ERIK HOLM

Sayran Khayati